

УДК: 617.7-007.681-055.2-036.21(477)-058:313.13

**СУЧАСНІ РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ДИНАМІКА
ЗАХВОРЮВАНOSTІ НА ГЛАУКОМУ ДОРΟΣЛОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ, ЇЇ
ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ.**

Медведовська Н. В., доктор медичних наук, с.н.с.

Повч З. В.

Національна медична академія післядипломної освіти імені П. Л. Шупика (Київ, Україна)

Резюме: проведено науковий аналіз з вивченням динаміки регіональних та гендерних особливостей захворюваності на глаукому дорослого населення України. Доведено наявність регіональних особливостей динаміки захворюваності на глаукому як серед населення працездатного віку, так і серед вікової групи населення старше працездатного віку, з урахуванням яких мають формуватися заходи профілактики глаукоми на первинному рівні надання медичної допомоги.

Ключові слова: моніторинг, регіональні особливості захворюваності на глаукому, гендерні аспекти захворюваності на глаукому.

Резюме: проведен научный анализ с изучением динамики региональных и гендерных особенностей заболеваемости на глаукому взрослого населения Украины. Доказано наличие региональных особенностей динамики заболеваемости на глаукому, как среди населения трудоспособного возраста, так и среди возрастной группы населения старше трудоспособного возраста, с учетом которых должны формироваться мероприятия по профилактике глаукомы на первичном уровне оказания медицинской помощи.

Ключевые слова: мониторинг, региональные особенности заболеваемости на глаукому, гендерные аспекты заболеваемости на глаукому.

Summary: It is carried out the scientific analysis with studying of dynamics of regional features of incidence on glaucoma of adult population of Ukraine. Existence of regional features of dynamics of incidence on glaucoma both among the population of able-bodied age is proved, and among age group of the population is more senior than able-bodied age taking into account which actions of prevention of glaucoma at primary level of rendering medical care have to be formed.

Key words: monitoring, regional features of incidence on glaucoma, gender aspects of incidence on glaucoma.

Становлення України, як держави європейського регіону має бути в тому числі направлено на збереження та покращення здоров'я населення, особливо працездатного віку. За останні роки в Україні сформувалися тенденції до погіршення офтальмологічного здоров'я населення в цілому, зростає первинна захворюваність, поширеність хвороб ока та придаткового апарату серед різних вікових його груп зокрема. Тому вивчення сучасних регіональних особливостей захворюваності на хвороби ока та придаткового апарату, глаукоми зокрема, серед дорослого населення України не втрачає своєї актуальності [1-5].

Метою нашого дослідження стало проведення ретроспективного та проспективного аналізу показників первинної захворюваності на глаукому серед дорослого населення України, вивчення її динаміки та регіональних особливостей формування за період 2008-2013 рр. для їх врахування при формуванні заходів профілактики на первинному рівні.

Для проведення дослідження нами використано комплекс методів, а саме: статистичний, епідеміологічний, графічний аналіз динамічних рядів показників первинної захворюваності на глаукому серед дорослого населення основних адміністративних територій України.

За даними Центру медичної статистики МОЗ України первинна захворюваність на глаукому серед дорослого населення в 2013 р. склала 60,5 випадків на 100 тис. дорослого населення. В порівнянні з 2008 р. у віковій групі дорослого населення відбулося зростання поширеності глаукоми (з 566,2 в 2008 р. до 650,9 на 100 тис. дорослого населення, або +14,9%), при одночасному зниженні первинної захворюваності на вищевказану патологію (з 68,2 у 2008 р. до 60,5 на 100 тис. дорослого населення у 2013 р., або -11,2%). В той час, як за період 2008-2013 рр. поширеність глаукоми серед дорослого населення зростає на всіх без винятку адміністративних територій України (приріст поширеності глаукоми за період 2008-2013 рр. коливався від +48,6% в Миколаївській до +2,1% в Полтавській області), первинна захворюваність на глаукому за означений період зростає лише серед дорослого населення 11 адміністративних територій (приріст первинної захворюваності на глаукому коливався від +38,7% в Закарпатській до -48,4% в Харківській області). Разом з тим, для майже половини адміністративних територій України за період 2008-2013 рр. характерним є одночасний приріст не лише поширеності, а й первинної захворюваності на глаукому дорослого населення, що може свідчити про активну роботу по виявленню цього захворювання серед мешканців вищевказаних територій. До них віднесені: Закарпатська (приріст поширеності склав +25,5%, первинної захворюваності +38,7%), Київська (+14,3% та +12,0% відповідно), Луганська (+16,1% та +6,1% відповідно), Львівська (+28,2% та +4,7% відповідно), Миколаївська (+48,6% та +28,6% відповідно), Рівненська (+27,6% та +16,8% відповідно), Тернопільська (+32,7% та +24,8% відповідно), Хмельницька (+12,9% та +10,1% відповідно), Черкаська (+18,1% та +14,3% відповідно) області, м. Київ (+23,2% та +1,1% відповідно), м. Севастополь (+11,6% та +7,7% відповідно).

В структурі первинної захворюваності за класом хвороб ока та придаткового апарату серед чоловіків 18 років і старше глаукома складає 2,1%, серед жінок цієї ж вікової групи – 1,8% (табл. 1).

Таблиця 1

СТРУКТУРА ПЕРВИННОЇ ЗАХВОРЮВАНОСТІ ЗА КЛАСОМ ХВОРОБ ОКА ТА ПРИДАТКОВОГО АПАРАТУ СЕРЕД ЧОЛОВІКІВ ТА ЖІНОК 18 РОКІВ І СТАРШЕ В ДИНАМІЦІ ЗА 2009, 2013 РОКИ (НА 100 ТИС. ВІДПОВІДНОГО НАСЕЛЕННЯ)

Назва класу захворювань, нозології	Чоловіки			Жінки		
	2009 р.	2013 р.	Приріст 2009/2013	2009 р.	2013 р.	Приріст 2009/2013
Первинна захворюваність на хвороби ока та придаткового апарату	3037,2	3039,4	+0,1 %	3473,6	3592,7	+3,4%
Кон'юнктивіти та інші захворювання кон'юнктиви	946,0	946,9	+0,1 %	1059,1	1079,8	+2,0%
Хвороби склери, кератит та інші хвороби рогівки	159,2	167,9	+5,2 %	124,2	134,2	+7,5%
Катаракта	302,6	292,8	-3,4 %	388,8	388,8	0,0
Відшарування та розриви сітківки	6,3	7,3	+13,7 %	6,1	7,2	+15,3%
Глаукома	62,7	60,3	-4,0 %	62,0	60,7	-2,2%
Атрофія зорового нерва	17,8	16,9	-5,4 %	12,9	13,8	+6,6%
Міопія	147,3	161,2	+8,7%	199,3	201,0	+0,9%

За період 2009-2013 рр. відбулося зменшення кількості вперше виявлених випадків глаукоми серед дорослого населення, як чоловічої (-4,0 %), так і жіночої (-2,2 %) статі.

Найвищі рівні первинної захворюваності на глаукому в 2013 р. зареєстровані серед дорослого населення Харківської (100,4), Вінницької (90,9) та Чернігівської (90,1) областей, про середньому по Україні значенні показника 60,5 на 100 тис. дорослого населення. Найнижчі рівні первинної захворюваності на глаукому в 2013 р. зареєстровані серед дорослого населення Одеської (37,3), Львівської (44,2) та Кіровоградської (44,3 на 100 тис. дорослого населення) областей. Різниця між крайніми значеннями первинної захворюваності на глаукому серед дорослого населення в розрізі регіонів України в 2013 р. склала 2,7 рази ($p < 0,001$).

Найвищі рівні первинної захворюваності на глаукому чоловіків 18 років і старше в 2013 р. були виявлені в Харківській (96,1), Чернігівській (92,1) та Вінницькій (87,8) областях, при середньому по Україні значенні показника 60,3 на 100 тис. чоловіків 18 років і старше (табл. 2).

Таблиця 2

РОЗПОДІЛ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ ЗА РІВНЕМ ПЕРВИННОЇ ЗАХВОРИВАНОСТІ
ЧОЛОВІКІВ НА ГЛАУКОМУ, ЗА ПІДСУМКАМИ 2013 РОКУ (НА 100 ТИС. ЧОЛОВІКІВ 18
РОКІВ І СТАРШЕ)

Низький рівень		Середній рівень		Високий рівень	
Одеська	37,7	Миколаївська	58,0	Сумська	66,4
АР Крим	41,9	Луганська	58,7	Дніпропетровська	72,3
Донецька	41,9	Тернопільська	59,1	Черкаська	73,2
Волинська	43,3	Херсонська	60,6	Хмельницька	75,0
Запорізька	45,9	Полтавська	60,7	м. Севастополь	78,5
Кіровоградська	46,1	Чернівецька	61,0	Рівненська	85,3
Львівська	48,3	Житомирська	63,1	Вінницька	87,8
Київська	48,4	м. Київ	64,4	Чернігівська	92,1
Закарпатська	48,6			Харківська	96,1
Івано-Франківська	51,6				

Найнижчі рівні первинної захворюваності на глаукому серед чоловіків 18 років і старше в 2013 р. виявлені в Одеській (37,7), Донецькій (41,9), Волинській (43,3) областях та АР Крим (41,9 на 100 тис. чоловіків 18 років і старше) (табл. 14). Різниця між крайніми значеннями показника первинної захворюваності на глаукому серед чоловіків 18 років і старше в 2013 р. склала 2,55 рази ($p < 0,001$).

У віковій групі працездатного населення за період 2008-2013 рр. спостерігається помірне зниження первинної захворюваності (з 20,5 у 2008 р. до 18,1 на 100 тис. населення працездатного віку у 2013 р., або – 11,7%) на глаукому.

Найвищі рівні первинної захворюваності на глаукому в 2013 р. зареєстровані серед працездатного населення Рівненської (35,0) та Харківської (33,0) областей при середньому по Україні значенні 18,1 на 100 тис. працездатного населення (табл. 3). Найнижчі рівні первинної захворюваності на глаукому в 2013 р. зареєстровані серед працездатного населення Львівської (10,5), Одеської (10,8) областей та м. Севастополя (10,8 на 100 тис. населення працездатного віку). Різниця між крайніми значеннями первинної захворюваності на глаукому серед населення працездатного віку в розрізі основних адміністративних територій України в 2013 р. склала 3,3 рази ($p < 0,001$).

У віковій групі населення старше працездатного віку за період 2008-2013 рр. спостерігається зниження показника первинної захворюваності (з 180,9 у 2008 р. до 155,2 на 100 тис. населення старше працездатного віку у 2013 р., або – 14,2%) на глаукому.

Найвищі рівні первинної захворюваності на глаукому в 2013 р. серед населення старше працездатного віку зареєстровані в Харківській (250,0) області при середньому по Україні значенні 155,2 на 100 тис. населення старше працездатного віку (табл. 4).

Таблиця 3

РОЗПОДІЛ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ ЗА РІВНЕМ ПЕРВИННОЇ ЗАХВОРЮВАНОСТІ НА
ГЛАУКОМУ СЕРЕД НАСЕЛЕННЯ ПРАЦЕЗДАТНОГО ВІКУ ЗА ПІДСУМКАМИ 2013
РОКУ
(НА 100 ТИС. НАСЕЛЕННЯ ПРАЦЕЗДАТНОГО ВІКУ)

Низький рівень		Середній рівень		Високий рівень	
Львівська	10,5	Дніпропетровська	16,7	Миколаївська	20,8
Одеська	10,8	АР Крим	16,8	Чернігівська	21,9
м. Севастополь	10,8	Житомирська	17,4	Вінницька	24,2
Черкаська	11,5	Херсонська	17,6	Закарпатська	24,2
Кіровоградська	11,8	Хмельницька	17,7	Полтавська	26,9
Волинська	12,8	Чернівецька	17,8	Тернопільська	28,7
Донецька	13,4	м. Київ	19,4	Харківська	33,0
Івано-Франківська	13,8			Рівненська	35,0
Запорізька	14,6				
Сумська	14,6				
Київська	15,4				
Луганська	16,2				

Таблиця 4

РОЗПОДІЛ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ ЗА РІВНЕМ ПЕРВИННОЇ ЗАХВОРЮВАНОСТІ НА
ГЛАУКОМУ СЕРЕД НАСЕЛЕННЯ СТАРШЕ ПРАЦЕЗДАТНОГО ВІКУ ЗА ПІДСУМКАМИ
2013 РОКУ
(НА 100 ТИС. НАСЕЛЕННЯ СТАРШЕ ПРАЦЕЗДАТНОГО ВІКУ)

Низький рівень		Середній рівень		Високий рівень	
Одеська	99,7	Миколаївська	144,3	Сумська	170,4
Донецька	109,0	Полтавська	144,3	м. Київ	171,9
Кіровоградська	109,6	Житомирська	147,1	Хмельницька	177,2
Закарпатська	115,2	Херсонська	159,1	Дніпропетровська	201,9
Запорізька	116,0	Черкаська	159,7	Рівненська	204,6
АР Крим	116,3	Чернівецька	162,5	Чернігівська	215,5
Київська	116,3	Луганська	164,2	Вінницька	227,6
Івано-Франківська	127,5			м. Севастополь	231,3
Тернопільська	128,2			Харківська	250,0
Львівська	128,5				
Волинська	137,3				

Найнижчі рівні первинної захворюваності на глаукому в 2013 р. зареєстровані серед населення старше працездатного віку Одеської (99,7), Донецької (109,0) та Кіровоградської (109,6 на 100 тис. населення старше працездатного віку) областей. Різниця між крайніми значеннями первинної захворюваності на глаукому серед населення старше працездатного віку в розрізі основних адміністративних територій України в 2013 р. склала 1,56 рази ($p < 0,001$).

Таким чином, проведений аналіз регіональних особливостей показника первинної захворюваності дорослого населення України на глаукому дав змогу виявити численні регіональні розбіжності та їх сформовані тенденції за 2009-2013 рр. Виявилось, що в структурі первинної захворюваності за класом хвороб ока та додаткового апарату серед дорослого населення України в 2013 р. глаукома склала 1,81% звернень або 60,5 випадків на 100 тис. дорослого населення. При цьому, серед чоловіків 18 років і старше питома вага

глаукоми в структурі первинної захворюваності за класом хвороб ока та придаткового апарату склала 2,1%, серед жінок цієї ж вікової групи – 1,8%.

За період 2009-2013 рр. відбулося зменшення кількості вперше виявлених випадків глаукоми серед дорослого населення, як чоловічої (-4,0 %), так і жіночої (-2,2 %) статі.

Найвищі рівні первинної захворюваності на глаукому в 2013 р. зареєстровані серед дорослого населення Харківської (100,4), Вінницької (90,9) та Чернігівської (90,1) областей, при середньому по Україні значенні показника 60,5 на 100 тис. дорослого населення. Найнижчі рівні первинної захворюваності на глаукому в 2013 р. зареєстровані серед дорослого населення Одеської (37,3), Львівської (44,2) та Кіровоградської (44,3 на 100 тис. дорослого населення) областей. Отримані результати свідчать про доцільність подальшого ведення моніторингу показників первинної захворюваності на глаукому з урахуванням гендерних та регіональних його особливостей для розробки заходів профілактики глаукоми серед дорослого населення в розрізі адміністративних територій України.

Література

1. Слабкий Г.О. Регіональні особливості стану здоров'я населення України (за період 2005-2009 рр.) / Г.О. Слабкий, Н.В. Медведовська // Монографія. – К., 2010. – 174 с.
2. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення України та санітарно-епідеміологічну ситуацію. – 2009. – К., 2010. – 446 с.
3. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення України та санітарно-епідеміологічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2012 рік / за ред. Р.В. Богатирьової. – К., 2013. – 464 с.
4. Медведовська Н.В. Регіональні особливості захворюваності населення України на офтальмологічну патологію, її динаміка / Н.В. Медведовська // Сімейна медицина. – 2013. – № 3(47). – С. 107-108.
5. Збітнева С.В. Захворюваність населення України на хвороби ока та його придаткового апарату / С.В. Збітнева // Вісн. соц. гігієни та організації охорони здоров'я України. – 2010. – №3. – С.14-18.